

Mélykút településfejlesztési és településrendezési tervezésének megalapozó vizsgálata 2017 évben – helyi önkormányzati képviselőkkel, intézményvezetőkkel, vállalkozókkal folytatott interjúk értékelése témakörönként

Jövőkép

A megkérdezettek stabil kisvárosnak látják a jövőben Mélykutat és remélik, hogy a népességcsökkenés megállítható. A lokálpatriotizmus egyre jobban háttérbe szorul, kinyílt a világ, szabad a mozgás, egyre kevésbé várható el, hogy a gazdaságilag lecsúszó déli határsávban keressék boldogulásukat a fiatalok. A negatív trendeket csak jó munkahely-kínálattal lehet ellensúlyozni és támaszkodni lehet a fejlett helyi civil társadalomra, valamint a kultúra és a sport közösségformáló, megtartó erejére. Meg kell őrizni az oktatás színvonalát, meg kell tartani az általános iskola felső tagozatát.

A lakosság alkalmazkodó-készségét, sokoldalúságát „Élethosszig tartó tanulás” célkitűzés jegyében fejleszteni kell. Szerencsés háttérrel jelent az a körülmény, hogy a város gazdálkodása kiegyensúlyozott és a normatív alapú finanszírozás kiszámítható. Veszélyt jelent azonban, ha a „Kecskeméttől D-re fekvő megyerész nem kap politikai támogatottságot”, nem érkezik ebbe a régióba komoly beruházás.

Nagy kihívást jelent a társadalom polarizációjának megállítása: egyre szűkebb a tehetős réteg és egyre nagyobb az elszegényedő népesség aránya. A tartós tendencia miatt generációs szegénységről beszélhetünk. Az értelmiség, mint élő erő gyengült, szinte alig lehet érzékelni jelenlétét. Egyesek szerint ebbe az is belejátszott, hogy a helyi értelmiség Szabadkához vonzódott, odajártak líceumba, Trianon után vákuum alakult ki.

A társadalmi kitörési irányt három fogalommal jellemezték a megkérdezettek: oktatás, sport, művészetek, mindezt már a gyerekkortól kezdve. Ez alatt az ernyő alatt a cigány kisebbség tagjainak egyenlősége is érvényesülhet.

A városközpont fejlesztése nem csupán a fizikai keretek biztosítása miatt fontos: Mélykút önmagát fogalmazza meg a közterületek kialakításában, ezért nagy hangsúly helyeződik erre a feladatra.

Az önkormányzat sokak szerint jól teszi a dolgát és továbbra is szükség van a hatékony szervező- és lobbierőre, vállalkozásbarát hozzáállásra. Szerencsés a város, hogy vállalkozói „beálltak” a testületbe is.

Népesség, társadalom, humán infrastruktúra

Népesség, nemzetiségek

A település lakosságának korösszetétele aggasztóan elöregedett. Az elvándorlás is apasztja a népességet, még a nyugdíjasok közül is jó néhányan elhagyják a várost. Különösen súlyos trend és éppen a rátermettebbek esetén szinte megállíthatatlan folyamat a fiatalok elvándorlása a nagyobb városokba, ahová továbbtanulás kapcsán orientálódtak és megszokták a bővebb lehetőségeket. A fiatalok helyben tartása alapvető cél.

Az elköltözött mélykútiak új munkahelyekkel talán visszacsábíthatók a megkérdezettek szerint, sokaknak a szülői ház is rendelkezésre áll, az utódok az öröklést követően sem tudnak vagy akarnak megválni tőle. Felvetődött, hogy az új munkahelyre való betelepülést akár új lakásépítéshez felhasználható önerő juttatásával is érdemes támogatnia az önkormányzatnak. PR technikákat is be lehet vetni a munkaerő letelepítése érdekében.

Mélykút cigány lakossága saját önkormányzattal rendelkezik. A cigány lakosság régebben „Erzsébet-város” (déli) településrészen lakott, ma szétszórta, nagyjából négy csoportban. Legnagyobb közösségi esemény a május első hétvégéjén a Művelődési ház mögött szervezésre kerülő Cigány Majális, amelyre az egész város hivatalos. Zenekaruk a Terno Trajo (Fiatal Élet). Hasznos tevékenységet folytat a cigányság érdekében a Mélykúti Cigányokért Alapítvány. 2016. szeptember 1. óta „Szociális háló program”-ban vesz részt a közösség a Jánoshalma Kistérség Zászlóshajó LHH Leader-program keretében. 11 fő aktív korú, különböző iskolázottságú munkanélküli végez szociális segítő, óvodai gondozó, iskolai segítő, problémafeltáró utcabizalmi munkát. A helyi közösségben csakúgy, mint az ország más településein hosszú évek óta halmozódtak a munkanélküliségből származó rossz minták, a kultúrából fakadó rendszertelen életmód, gazdálkodás következményei, az egészségügyi problémák (átlagéletkor 40-50 év). Kitörési pontot ebből a helyzetből három dolog jelenthet: foglalkoztatás (ez a város egésze számára prioritás), oktatás (a fiatalok megtartásában szintén városi cél a fejlesztése) és az egészségügy. A kisebbségi önkormányzat figyelemre méltó támogatásokat kap vállalkozásoktól, elkötelezett személyektől. Az alapítvánnyal együtt a Cigány Önkormányzat segítő akciókat szervez lakások fűtéséhez, hivatalos ügyintézéshez, gyerekek felügyeletére. Folytatásra érdemes jó példa a felzárkóztató képzésre a 2014-2015-ben 4 csoportban lezajlott kompetencia-képzési program, melynek keretében 50 évnél is idősebbek is iskolába jártak, hogy írási, olvasási és számolási készségfejlesztésben vegyenek részt.

Öregmajor egykor összetartó lakossága mára már szétzilálódott, kevésbé tekinthető közösségnek. A korábbi uradalmi cselédházakban jócskán lecserélődtek a lakosok. Érvágást jelentett az is, hogy a '60-as években kb. 2000 hektárt elcsatoltak az egykor önálló Öregmajori igazgatási területből, mivel az erősen tanyás térségben élők Tompához kötődtek, oda akartak tartozni közigazgatásilag is.

Voltak kezdeményezések a Mélykútról elszármazott neves személyiségek tanácsainak, segítségének igénybe vételére. A találkozó nem hozott átütő eredményt, működőképesebb lehet a személyes kapcsolatok nem akciószerű, hanem hétköznapi szinten való fenntartása.

Képzettség, foglalkoztatás

Mélykút szakemberhiánnyal szembesült, a szakképzett kőművesek, lakatosok és egyéb „szakik” kiöregedtek a szakmából. „Hiánycikk” a technikus is. A vállalkozók hiányosságokat jeleztek a szakképzés minőségében. A szakember-hiány enyhítésére a kiskunhalasi Vári Szabó István Szakképzési Centrum kihelyezett képzést indított (faipari gépész). A fiatalok nehezen kezdenek vállalkozásba a tőkehiány miatt, ahol a szülő segít, ott esetleg átvészelhetik a néhány évet, amíg a haszon várat magára.

Volt olyan vélemény, hogy a mélykútiak nem kezdeményező típusú emberek, inkább kívárnak, nem vágnak bele könnyen új dolgokba. A rizikós önfoglalkoztatás helyett inkább alkalmazotti munkát vállalnak. A „nevenincs képzés”-ben részesült fiatalok nem foghatók be hatékony munkába.

Civil szerveződések, helyi értékek, hagyományok

Önkormányzati segítség nélkül nem tudnak jól működni civil szervezetek, például a Mélykúti Gyermekekért Alapítvány és a Mélykút Közművelődéséért Alapítvány. A könyvelés, adminisztráció megnehezíti az egyesületek életét, gyermekek nem is lehetnek tagok, amíg aláírási joguk nincs. Együtt lehetne intézni bizonyos feladatokat, összefogással, erre van példa több helyen (pl. Tompa Kék Szivárvány Egyesület).

A hagyományok őrzésének egyik bázisa a Szederinda Citerazenekar (Mélykúti Szederinda Népzenei Egyesület). A kb. '40-es átlagéletkorú tagok rendszeresen találkoznak, erős közösséget alkotnak. Különleges a Vadvirág néptáncsoport is abból a szempontból, hogy tagjaik nagyrészt fiatalok, minden szombaton találkoznak és saját műsorukkal gyakran fellépnek. Ugyancsak fiatalokat gyűjt egybe a Mélykútake Terne Serhaja (Mélykúti Fiatal Csillagok) táncegyüttes. Általában hangsúlyozták a megkérdezettek, hogy a mélykúti civil szerveződések erősek és életképesek. Jelentősebbeként említették még a Nagycsaládosok Egyesületét, az Anna Táncsoportot, a Cigány Hagyományőrző Egyesületet, a Mélykúti Lovas Egyesületet, a Beregi Band Fúvószenekart, a Mélykúti Sportegyesületet, a Természetjárók Egyesületét és a nyugdíjas klubokat. Egyesek szerint jó volna egy Civil Ház, ahol közös irodát is működtethetnének és télen-nyáron biztos pont volna a város civil-térképén. Felmerült erre a célra például a Hunyadi utcai Alkotóház. Sokszor vidéken is népszerűsíthetnék Mélykút települést a művészeti csoportok fellépésekkel, ehhez nagy segítséget adna egy 9 személyes és egy 18 személyes önkormányzati kisbusz, melyeket könnyen és olcsón vehetnének igénybe. A sportrendezvényekre való elutazáshoz is fel lehetne ezeket használni a sportegyesületek részéről.

Bácskossuthfalva (régebben Stara Moravica) vajdasági, Kamionka Wielka lengyelországi, Paptamási pedig romániai testvértelepülése Mélykútnak. A lengyel testvérvárossal 2 évente szervez Mélykút találkozót 20-40 főnek, eddig többnyire pályázati keretből lehetett finanszírozni. Bácskossuthfalvával szorosabb a kapcsolat a közelség miatt (25 km).

Kultúra, közösségi élet, sport

A Művelődési ház korszerűsítési és bővítési projektje reményre ad okot. A színházterem + nagyterem több funkciót is be tud majd tölteni, az ifjabb és idősebb korosztálynak is találkozási pontot (aulában), „centrum”-ot, kuckót adhat, a fiatalok „díjaznák” a wifi-büfét is. A mostani nagyterem csak szűkebb körű „Batyú-bál” céljára alkalmas, de melegítőkonyhával jelenleg is rendelkezik. Melegételszolgáltatással egybekötött eseményeket csak a magántulajdonban lévő, központi fekvésű Béke Rendezvényház tud befogadni. A Művelődési ház a Sportcsarnokkal együtt kulturális és sportfoglalkozásnak ad otthont (aerobik, tánc, kézimunka, felnőtt-torna, léghoki, asztalitenisz, iskolai rendezvények), bálokra, lakodalmakra és egyéb csoportrendezvényekre bérelhető (sok esetben jelképes összegért). Projektoron filmeket is meg lehet tekinteni. A könyvtártól függetlenítette az intézményt az önkormányzat, egyes vélemények szerint a rendezvényszervezésre fordított energiákat növelni kell (humán erő fejlesztés). A közművelődési támogatási pályázatok összeállításának műhelye is legyen az intézmény. El kellene továbbá készíteni a „Közművelődés közép- és hosszútávú koncepció”-ját, hogy „ne csak a túlélésre játsszon” a szakma, ebben koordináló szerepet vihet a Kft.

Rendezvényeket a civil szervezetek, az iskola és a könyvtár is szervez (utóbbi két intézmény közvetlen szomszédsága nagyszerű lehetőség, amit a könyvtár ki is használ, bevonzza a fiatalokat). Az alkalmak elegendő számúak, a finanszírozási keretekhez képest színvonalasak. Mélykút 300 éves jubileumi ünnepségei is közrejátszottak a sikeres megítélésben. A fiataloknak azonban több és jobb kulturális lehetőséget szeretnének biztosítani a megszólalók, a 14 és 25-30 év közöttieknek nincs klubjuk, mozi sem üzemel, nem tudnak hol leülni beszélgetni, ismerkedni. Korábban a Mondovics Vendéglőbe eljártak szórakozni, ma már elvesztette ezt a jellegét a hely. A fiatalok számára a szabadidő hasznos, helybeli eltöltése kisebb költséget és nagyobb biztonságot jelenthetne. A felnőtteket például nyáron „Csorbaházi esték” várják, a környékbeli népzene és egyházi könnyűzene egyaránt műsorra kerül. A nagyobb közönséget mozgó, országsszerte ismert előadókat felvonultató előadások ritkák, mert

nehezen finanszírozhatók. Egy megszólaló szerint „a városi szintű rendezvényeket el lehet felejteni”, sok kis rendezvény, sok kis sejt együtt hasznosabb eredményt hoz össze.

A fentiekkel épp ellentétes vélemény szerint az Önkormányzat a "kötelező" (március 15. augusztus 20. és október 23.) városi ünnepségeket egyre színvonalasabb műsorokkal, meghökkentő beszédekkel színesíti ezért nem unalmasak a rendezvények. „A fúvós zenekar 2013 óta ismét bekapcsolódott a színvonal emelésébe, és most már az általános iskola is hozzáteszi tudását.” A május elsejei majálison is egyre több sátrat igényelnek a művelődési ház mögötti területen a mélykúti baráti társaságok: szinte mindenhol készül a bográcsos, aminek díjazottja a "Bográcskirály". Délelőtt rendezik meg a parasztolimpiát, délután a helyi fellépőké a terep. A falunappal ellentétben erre a rendezvényre nagyon kevés cigány család jön ki. A Szent Joachim templom búcsúja augusztus 16. napjához közelebb eső vasárnap van, így rendszerint az augusztus 20-ai ünnepséggörrel és a falunappal együtt ünnepli a város. Ezt a 4 napos rendezvénysorozatot minden korosztályra való tekintettel igyekszik az önkormányzat megszervezni, sok civil szervezet bevonásával.

Az Idősek Világnapja alkalmából a 80 évesnél idősebb mélykúti embereknek (300 főnél nagyobb a meghívotti létszám, kb. 150 fő a részvételi arány) szervez az önkormányzat kis ünnepséget, ebédet.

A "Mindenki Karácsonya" 2016 telén már városi adventi gyertyagyújtással is kibővült: minden egyes vasárnap más szervezet vállalta a műsort, a harapnivalót, a forralt bort - a hideg ellenére nagyon sokan voltak jelen. A karácsony előtti ünnepségsorozat pedig az iskolások, civilek, vállalkozók bevonásával szintén sok embert vonz - ami „nem csak az ingyen babgulyás csábító erejének tudható be”.

A 2016-os évben ünnepelte Mélykút úratelepítésének 300 éves évfordulóját (megjegyzendő, hogy a település a szarmaták kora óta bizonyíthatóan lakott). Ebből az alkalomból minden hónapra esett valamilyen extra program: Konok Kunok Tábora (középkori forgatag), 300 fúvós zenész játszott indulókat, népdalokat és a Himnusz, korabeli szüreti felvonulás és mulatság volt szekerekkel, néptáncosokkal, főzéssel, helikopterből ugrottak ejtőernyővel, Republic, Hooligans koncert és sok-sok kiállítás tette felejthetetlenné az évfordulót.

A művelődési ház 2017-es programjában kínálta: farsangi bál, kolbászfesztivál, tini bál, majális, libafesztivál, vakációparty, tánciskola, stand up comedy, fürdők éjszakája, Szent Mihály napi vásár, Márton napi lampionos felvonulás.

Hagyományai vannak a nyári alkotótáboroknak is, elhivatott emberek tánctábort, kézműves tábort is szerveznek. Számos kiállításon mutatkoznak be a művészeti csoportok (pl. Hímzőszakkör).

15 évig működött Mélykúton a Lajtha László Művészeti Iskola (Jánoshalma) átlagosan 60 diákkal, jelenleg már csak néhány diák veszi igénybe a képzést az Alkotóházban bérelt helyen.

„Az a baj a mélykútiakkal, hogy rettentő nehezen mozdulnak meg. Bármiről legyen szó. Aki nem megy el a városi rendezvényekre, az tényleg el is felejté őket.”

A sport a társadalom különböző rétegein átível, összefog, közösségeket teremt. Mélykút sportcélú termei csúcsra járnak, nagyon hiányzik a sportcsarnok bővítése (kézilabda, futsal + 250-300 fős lelátó) és kisebb termekre is van igény, szükség (pl. fallabda, konditerem). A lovassport hagyománya erős a településen, minden megkérdezett szükségesnek látja a lovaspálya létesítményeinek fejlesztését, részben turisztikai, részben egészségre nevelési célzattal, de a hagyományok ápolása, a tehetségek pártolása végett is. A terület más szabadterei rendezvénynek, koncertnek, majálisnak is helyszínül szolgálhat. A szomszédos „Békás”-tavat jóléti célra kellene fejleszteni, sajnos nincs vízzáró rétege. A

Szabadidősport Egyesület több sportágat is átfog (futball, röplabda, paintball, motocross). Jeles esemény – egyebek között – a Budai Géza Emléktorna (Borota, Jánoshalma, Kisszállás és Mélykút futballista öregfiúinak főzéssel egybekötött találkozója). A város sportját a vállalkozások és maguk a vállalkozók is támogatják. A TAO keretében várhatóan műfüves futballpálya is épül a közeljövőben a jelenlegi foci-pálya mellett. Említést kapott, hogy a motocross pályát – ha lehetséges – jó volna önkormányzati tulajdonba átvenni cserével (1 ha termőfölddel lehetne kiváltani a kb. 3 ha területet), a jó adottságok, megfelelő fekvés és nagy vonzási terület miatt.

Iskolai, óvodai nevelés

A fiatalokat alkalmazkodási készsége, gyakorlatias tudásra kell nevelni. A nyelvoktatás stratégiai fontosságú. Panaszként hangzott el, hogy a szülő hajlamosabb a tanárt hibáztatni a személyiségi jogokra hivatkozva és a kötelességet kevésbé számonkérni a gyermekben. A mai gyerekek a jövő szülői, a fegyelmezettség alapkövetelmény kell, hogy legyen. Az óvoda és iskola lehet sokszínű, a nevelők sokféle megközelítése előnyös, de a magatartási és viselkedési normákat egységesen kell képviselniük. A nevelők szakmai felkészültsége még elmarad az elvárásoktól. Kapcsolódik a témához, hogy az iskolát fenntartó egyház tanulásmódszertani képzést szervez a tanároknak (1 hét). Az egykor 800 fős iskola ma kb. 290 gyermeket fogad be. 8 terem található a D-i szárnyban, 7 középen, 6 pedig az É-i szárnyban. Egyéb termekkel együtt összesen kb. 27 teremben folyik az oktatás. Említették a megszólalók, hogy – akárcsak országszerte – egyre kevesebb a kitűnő tanuló, a gyermekek motiváltsága gyenge. Mindez összefügg azzal a jelenséggel is, hogy a fiatalok fő célja lett kevesebb munkával több pénzt keresni, akkor is, ha ezért külföldre kell menniük. A középszintű oktatási intézmények szinte versengenek a tanulókért és válogatásra alig van, vagy egyáltalán nincs módjuk. Az általános iskolát végzettek tudásának minősége országszerte gyengébb lett. A mélykúti általános iskola katolikus egyházi működtetésbe és fenntartásba adása némileg megosztotta a lakosságot, a tanári karból sokan távoztak. Ennek ellenére általában jó megítélése van az iskolának. Tény, hogy a szülőknek a többsége akarta az egyházi fenntartást, bár az 50 évre kötött megállapodást néhányan beláthatatlanul hosszúnak ítélték. Az épületcsoport leamortizálódott, azonnali felújításra szorul, melyhez a fenntartó katolikus egyház támogatást kapott (160 M forint). Szeretnének egy legalább 100 fő befogadására alkalmas termet is kialakítani a meglévő épülettömegben belül, vagy bővítéssel.

Felnőttoktatás 2006. óta van Mélykúton, az általános iskola adott otthont erre a célra, a Rogers Gimnázium kezdeményezte. Dicsérték a megszólalók a lehetőséget, hogy be lehetett fejezni a 8 osztályt, OKJ-s képzéseket végeztek el, érettségit lehetett helyben szerezni. Pillanatnyilag megtorpant a folyamat.

Egészségügy

Kevesen tettek említést az egészségügyről és csak érintőlegesen. Említették, hogy Kiskunhalasra és Bajára járnak szakorvoshoz, a helyi rendelő környékét „zöldebbé” szeretnék tenni. További vélemény szerint felújításra szorul az épület a berendezési tárgyakkal és számítógép-parkkal együtt (folyamatban van egy pályázat mindezekre).

A legnagyobb problémát egy vélemény szerint az orvoshiány jelenti: eleinte 3 körzeti orvos látta el a lakosságot + 1 gyermekorvos. Amikor egyikőjük nyugdíjba ment, ketten vállalták a feladatokat. 2014 óta másikat is nyugdíjba ment, az önkormányzat látja el a feladatot helyettesítéssel, megállapodási szerződéssel. Ez azért probléma, mert a doktornő Katymárról jár át minden nap, hol ideér, hol nem, az asszisztens nő előre dolgozik ugyan, de a vizsgálatok színvonala erőteljesen megkérdőjelezhető a maradék fél órában. A gyermekorvosunk is nyugdíjas lett, azt a praxist sem vállalta át senki,

önkormányzat látja el helyettesítéssel. A doktornő Bácsalmásról jár át, és csak délután rendel. Szerencsére jó vélemény alakult ki róla.

Vérvételi pont Mélykút, így nem kell a lakosoknak átutazniuk sem Bácsalmásra sem Jánoshalmára emiatt. „Az önkormányzat ragaszkodik a színvonalas helyi ügyeleti ellátáshoz hét közben és hétvégén is.” Nincs panasz az ellátásról.

Szociális ellátás

Az idősek ellátásában jó gyakorlat alakult ki a házigondozók alkalmazásával. Csekély összegért kisegítik az idős embereket. Az idősothton is jól működik, a helyi időseket 1-2 fős minigarzonok is fogadni tudják. Az önkormányzat megvásárolta a szomszédos telket és bővíti az intézményt. Szakemberek is lennének, de sokan nem tudják megfizetni az ellátást.

Jelentős szerepet vállal a Kalocsa-Kecskeméti főegyházmegye Caritas segélyszervezete az esetetek támogatásában. A szervezet helyi plébániához kapcsolódó csoportja (Katolikus Karitás és Utcaapostoli Szolgálat) már 23 éve segíti a rászorulókat, egészségkárosodott vagy fogyatékkal élő embereket, szenvedélybetegeket. A Petőfi tér 17. alatti Katolikus Közösségi Ház épületét jelentős társadalmi munkával újítták fel és tették alkalmassá a karitatív célokra. Az egyház Idősek Otthonának létesítését is fontolgatja a Szent Erzsébet templomnál, külterületi telek csatolásával.

A Mozgáskorlátozottak Mélykúti (közhasznú) Egyesülete 20 fő önkéntessel és 2-5 fő folyamatos munkaviszonnyal rendelkező munkatárssal áll a rászorulóknak szolgálatában. A személyes kapcsolat és bizalom jegyében kisebb lakossági pályázatok megírásától a kirándulásszervezésig sok területen folytatnak áldásos tevékenységet, ha kell, eljuttatják a rászorulókat a megfelelő külső segítségnyújtó szervezethez.

Nagy hiányok vannak a közterületek akadálymentessége terén. Ma Mélykúton kb. 100-an használnak életvitelszerűen kerekesszéket. A közterületek, intézményépületek felújításakor, újak építésekor oda kell figyelni a használhatóságukra. Ami akadálymentes, az másnak is kényelmes, pl. megkönnyíti a babakocsi használatát is.

A mai nyugdíjasok más szemléletűek, mint a régebbiek, igénylik a kultúrát, a népdalkörben 60 évnél nagyobb az átlagéletkor és a néptáncklubban is gyarapodik a számuk, változik az ízlés. A jövőben nyugdíjba kerülők talán még fiatalosabb szokásokkal fognak rendelkezni, például mozizni akarnak majd. Kedvezőtlen jelenségek is mutatkoznak az idősebb generációnál: kevéssé elfogadóak, sok az irigkedés, a befelé fordulás.

Önkormányzati szociális ellátások keretében lehetőség van igényelni:

- rendszeres lakhatási támogatást (2.000 - 5.000,- Ft/hó),
- egyszeri rendkívüli települési támogatást (háztartásonként 40.000,- Ft),
- gyermekgyógyszer támogatást (2x 5.000,- Ft gyermekenként),
- felnőtt gyógyszer támogatást (4x 8.000,- Ft/fő),
- temetési támogatást (15.000, ill. 30.000,- Ft),
- beiskolázási támogatást (4.000, ill. 8.000,- Ft),
- tűzifa támogatást (8q/háztartás),
- szemétdíj támogatást (5.000,- Ft/háztartás),
- egyszeri Erzsébet utalványt Karácsony előtt (15.000,- Ft értékben).

2016-ban a kifizetett támogatások összege: 24.009.500,- Ft volt. A 2017-es költségvetésben ugyanezzel az összeggel lehet számolni.

Könyvtár

A könyvtárhoz gazdag programkínálat kötődik, az iskola közelsége miatt a gyerekeket korán be tudja vonzani a művelődésbe. A pedagógusokkal szoros együttműködés szükséges, programjaihoz propagálást vár az iskolától. Foglalkozásokon és ünnepségeken kívül sokáig (14 alkalommal) nyári tábort is működtetett iskolásoknak kézműves és olvasó jelleggel. Az intézményt hátrányosan érintette, hogy feladatát részben kiszervezték a Művelődési házba.

Hitélet

Mélykút katolikus közössége egykor az egyházmegye legjelentősebbjei közé tartozott. A hívek adományaiból fenn lehetett tartani az egyházi épületeket. Szélesebb körben látogatnak el a hívek az Adventi gyertyagyújtásra, az éjféli misét követő teázásra, borozásra, állatsimogatásra. Zarándokutakra is sokan vállalkoznak (pl. május elsején Máriagyűdre szoktak zarándokolni). Az egyházközségnek van Helytörténeti Egyházi Gyűjteménye. Jelenleg Európa a katolikus egyház szempontjából missziós terület, Mélykúton is lecsökkent a rendszeres hitgyakorlók száma, a katolikus hitélet leginkább az idősebb hívőkre tud támaszkodni. A vallásgyakorlás elejét veszi az emberek manapság jellemző elmagányosodásának. Az alsóvárosi Szt. Erzsébet templomba a közeljövőben 3 Verbita nővér érkezik, tevékenységük új színfoltot fog jelenteni Mélykút hitéletében.

Gazdaság

Mezőgazdaság

A korábbi két termelőszövetkezetben 7000 (Búzakalász Tsz) + 4000 (Alkotmány Tsz) hektár szántón gazdálkodtak és KTSZ is működött, összesen 1000 főnek adott munkát az ágazat. Ma az utódszövetkezetek 100-150 fő megélhetését biztosítják (a Búzakalász Szövetkezet például cca 1200 hektárt művel, amely 180 parcellában van szétszórva és kb. 600 tulajdonoshoz kapcsolódik). Summás vélemény szerint ez a radikális változás az okozója a vidéki Magyarország kiábrándultságának, a perspektíva hiányának, az elvándorlásnak. Tömegek mentek nyugdíjba, vagy váltak – sokszor csak papíron – rokkanttá, „segélyen nőtt fel már csaknem egy nemzedék”. Sokan azok közül, akik a rendszerváltáskor 40-50 évesek voltak, még ragaszkodnak földjeikhez, de koruknál fogva át kell, hogy adják a stafétát a közeljövőben. Mélykúton néhány nagy vállalkozó kezében van a földművelés. Kérdésre válaszolva úgy vélték, 5-6 olyan vállalkozás van, amely 50-500 hektáron gazdálkodik, általában kombájnnal is rendelkezik, 30 vállalkozás közepes erejű (30-40-50 hektárt művel, viszonylag sok eszközzel rendelkezik) és 300 kiskazda lehet nagyjából, akik 4-5 hektáron gazdálkodnak, „legalább 1 MTZ-jük van”.

Szinte kivétel nélkül az a megkérdezettek álláspontja, hogy pár hektáron nem kifizetődő a gazdálkodás. Intenzív műveléshez öntözés kellene, de nincs elég víz a térségben. Felvetődött, hogy értékes készlet távozik a városban tisztított szennyvíz formájában (1600 m³, a Kígyósba jut), melyet fel lehetne használni mezőgazdasági célra. A monokultúrás gabona- és takarmánytermesztés alternatívája az intenzív gazdálkodási forma volna, de ehhez nincs elég munkaerő. A betakarítás időszakában jelenleg is kínálnak a gazdák a munkáskéz hiányával.

A piaci viszonyok mostohák. Nehéz versenyben maradni pl. az É-afrikai termékekkel, melyek ugyan gyengébb minőségűek, de olcsó az előállításuk. Verhetetlen áراikkal a multicégek (pl. a korábban itt

vöröshagymát, póréhagymást, meggyet felvásárló Nestlé) nagy megrendeléseitől meg tudják fosztani a magyar vállalkozásokat.

Kivétel nélkül minden megkérdezett interjúalany üdvözölte az előkészítés alatt álló víziszárnyas-feldolgozó üzem nagyberuházás megvalósítását (kb. 2018 év végére tehető az átadás) és kitörési pontnak tekinti a kb. 40 M € költségvetésű beruházás keretében létrejövő 350 új munkahelyet. Az önkormányzat képviselő-testületébe is beválasztották a vállalkozás vezetőjét. A szakképzett munkaerő helyben nem biztosított, ezért nagyjából 170-180 új bejáró, vagy itt letelepedő munkavállalóra számítanak, egyebek között 5-6 állatorvosra is szükség lesz. A megnövekvő helyi adóból a város önerőt tud fordítani pályázatok elnyeréséhez.

Az állattartásban jellemzően azé ma (is) a haszon, aki a végterméket értékesíti, a felvásárlási ár alacsony. Néhány helyi gazda (köztük fiatal gazdák is) mégis próbálkoznak az ágazatban boldogulni. Vannak családok, melyek főleg a bő családi kört látják el minőségi hússal, ezért tartanak maximum 40-50 birkát, 40-0 sertést, tyúkot. Böllér, húsfüstölő (pl. Rózsa utcában) helyben akad.

Ipar, kereskedelem, turizmus

A mezőgazdasághoz hasonlóan a munkahelyteremtés fontosságát hangsúlyozták a megszólalók. A helyi vállalkozások maximális támogatásra számíthatnak az önkormányzat részéről, a lakosságnak is el kell fogadnia, hogy a vállalkozók kezében van a település jövője. A fuvarozók köréből helyi képviselő is bekerült a területbe. A helyben élő vállalkozók példásan kiveszik részüket a társadalmi események támogatásából, segítik a sportot (lovassport, futball) és kulturális kezdeményezéseket.

Az önkormányzat saját Nonprofit Kft-je is végez gazdasági tevékenységet: működteti a Művelődési házat, strandot, sportcsarnokot, Szvetnik Joachim Emlékházat, Alkotóházat (Hunyadi utca), rendezvényszervezést végez, korábban részt vett a szennyvízhálózat-projektben, temetőgondnokokat alkalmaz, lakosság szolgáltatást vállal (szennyvízszippantás, kisebb szállítások), önkormányzati utakat tart karban, síkosság elleni védekezést folytat. Évente kb. 80 temetés van Mélykúton a Pesti úti és a Jánoshalmi úti önkormányzati temetőkben valamint az egyházi tulajdonú Alsótemetőben.

A helyi kiskereskedelem „megszenvedte a multik térnyerését”, megfogytakozott az üzletek száma. Bajára, Kiskunhalasra járnak vásárolni az emberek, ha már úgyis oda kell utazniuk egyéb okból (pl. orvosi ellátásért) is. Öregmajorban megszűntek a boltok, kocsmák, az „egyéb belterület” alvó településrészé vált.

A határon átnyúló kapcsolatok lazák, a szerbiai gazdaság fejlettségi szintje gyenge, jellemzően mezőgazdasági profilú. Néhányan felidéztek az idők emlékeit arról az időszakról, amikor Öregmajor még grófi birtok volt ('20-as évek), a maga idejében nagyon modern Kisszállási uradalmi központhoz tartozott. Hamarabb lett villany, mint Mélykúton. Gőzekével szántottak, szeszgyár, malom, kenderáztató is tartozott hozzá. A cselédség lóvontatású kisvasúton átjárt a fejlett Szabadkára piacra, sokszor a nagykocsmá udvarán aludtak. Szabadka a Mátyás király úton érhető el legrövidebb úton, ez a földútban véget érő út országos közútnak minősül, a Bácsalmás-Tompa útba torkollik, ahonnan már csak 1,5 km-re esik Tompa belterület.

Sajnálatosnak tartják a megszólalók, hogy a Szeged és Hercegszántó között korábban ígért 22 átkelőhelyből csak 2 valósult meg eddig (Ásotthalom, Bácsalmás) és a bácsszentgyörgyi megépítése is várat magára. Ez szerény eredmény, de a migránsválságnak is betudható a kapcsolatok bővítésének lassulása.

A fürdőturizmusról egyesek szerint „lemaradt” Mélykút, elszalasztotta a lehetőséget. Mások kitörési pontot látnak a lovassportban, amely ugyan „úrisport”, de vannak megcélozható határterületei, mint a terápiás lovagoltatás, vagy a falusi vendéglátás. Ha megnyílik a víziszárnyas vágóhíd, mindenképpen érdemes közös marketingben gondolkodni és alapozni lehet az üzemre egy hagyományteremtő gasztronómiai fesztivált is (kacsa- és libafalatok).

Tendenciák

BKM déli részének (Felső-Bácska) lemaradása aggasztó tünetekkel jár együtt, melyek egyelőre nem mutatják a kilábalás lehetőségét. A KSH GDP-arányos fejlettségi adatai szerint országos összehasonlításban a Bácsalmási és a Jánoshalmi Járás alulról a 4. és 7. helyen szerepel. Gazdasági válságövezetről beszélhetünk. Az elvándorlás Mélykúton is súlyos méreteket öltött, az épkézláb munkaerő elhagyja a várost, mert nincs munkahely. A regisztrált munkanélküliek száma kb. 430 fő. Az alulképzettség miatt motiválatlan a munkaerő. Mélykút egyetlen választ adhat ezekre a problémákra: **gazdaságfejlesztés**. A nagyberuházás (víziszárnyas telep) helyszíne mellett egy önkormányzati projekt keretében vállalkozási zónát kell létrehozni (IPA határon átnyúló „tükörprojekt” formájában két db, egyenként 500-600 m²-es, könnyűszerkezetes, gépészettel ellátott csarnokot szeretne az önkormányzat, amelyekben irodákat, raktárakat, gyártórészeket lehet elhelyezni). A munkaerő képzettsége a Vári Szabó István Szakképzési Centrum kihelyezett képzéseivel növelhető, ehhez önálló ingatlant célszerű biztosítani (tanműhellyel).

A családok megélhetésében egykor jelentős szerepet játszott a konyhakert és a ház körüli takarmánytermesztés, mára elfogyott a kedv és idő, kevés kivétellel „elszoktak a gazdálkodástól”, nem kell a kert. A START program lehetőséget ad arra, hogy a gazdálkodást kitanulják a résztvevők és a megélhetésükben kamatoztassák a tudást. A termőföld ára azonban az egekbe szökött (a környéken a legmagasabb) az uniós területalapú támogatásnak köszönhetően.

A megszólalók szerint a mezőgazdaság jövedelmezőségét, eltartóképességét növelni kell a termények továbbfeldolgozásával. A fiatal gazdák ötleteire, megerősödésére is szükség van.

A felgyorsult változások az élet minden területét jellemzik, maga az önkormányzat és hivatala is egyre gyakrabban kényszerül átszervezésre az újabb elvárások és kihívások miatt. Nem lehet kész állapotról beszélni, a folytonos alkalmazkodásra kell felkészülni. Egyre több döntést kell meghozni és egyre nagyobb hangsúlyt kapnak – a közigazgatási teendők mellett – a testületi munkát támogató és a fejlesztési pályázatokat előkészítő feladatok. Az apparátus a minimálisan szükséges létszámmal van redukálva.

Közmunka

A közmunkát a közvetlen önkormányzati működtetésű Gazdasági Műszaki Ellátó Szervezet (GAMESZ) irányítja. A települési konyha is hozzá tartozik (Szent László utca 17-19.) és két temető gondozását is végzi a Szervezet (Jánoshalmi úti, Pesti úti). Mélykút jó teljesít a közmunkákban, jelenleg 7 program van folyamatban, amelyben 300-nál többen vesznek részt 10 brigádba szervezve. A létszám 50 %-a kisebbséghez tartozó lakosokból kerül ki. A megyén belül két önkormányzat, köztük Mélykút is nyert a „Legjobb START program” megmérettetésben. A jövőben kisebb létszámmal lehet számítani. 2011-ben indult az első pályázat, de már előtte is volt térkőgyártás, amelyhez tanfolyamot is indítottak. A telephely a Petőfi utca 9. – Rákóczi utca 11. alatt található, elegendő nagyságú. Savanyító üzem és üvegház is van ugyanitt. Igyekeznek alkalmazkodni a mindenkor piaci igényekhez, nemrég pl. zöldségszállítók javaslatára japán piacra szánt tormát ültettek. A helyi közétkeztetés zöldségigényét 90

%-ban fedezik. A mezőgazdasági közmunkában 30 hektáron, 6 traktorral gazdálkodnak. Maguk oldják meg a bővítést, szint is építettek. Hiány van brigádvezetőkből. A versenyszféra nehezítette, hogy a közmunka „elhappolja a munkaerőt”, de felismerték, hogy sokaknak csak a közmunka jelent lehetőséget a jövedelemszerzésre. Alacsony végzettséggel, börtönbüntetéssel a hátuk mögött, sok esetben beilleszkedési problémákkal küszködve nem kapnak más esélyt.

Táji és természeti adottságok, zöldfelületi rendszer

Táji, természeti adottságok, művelési mód

A mélykúti termőföld középkötött. Régen nagyon sok tanya volt, mára alig maradtak. Említést kapott, hogy a „Micsurin-időszak”-ban sajnos mindent betagosítottak, feltörték a gyepeket is, amelyek pedig a természetes sztyepp-növényzethez tartoztak, szőlőt, nyárfást erőltettek helyette, ami károkat okozott a termőföld vízháztartásában.

Hagyományosan mindig főleg búzát, kukoricát, árpát, napraforgót termeltek a környéken, de a fűszerpaprika is jól megterem, öntözéssel. Cukorrépa szép termést hozott, de – mint ismeretes – „a magyar cukoripart tönkretette a privatizáció”. Gyümölcsös régen sem volt jellemző, bár a földprivatizáció előtt a termelőszövetkezetekben 120 hektár volt művelésben, ebből 30 ha kajszi. Nagyobb meggyeseket a szomszédos Kisszállás földjein telepítettek a közelmúltban. Egykor híres volt a kelebiai cseresznye és a jánoshalmi gyümölcs piac, azok a részek azonban homokosabb területek. Mélykúton kötöttebb talajon főként szilva és meggy termett, de a szilvásokat nagyrészt kiszedték, meggyes is alig akad. A paprika és paradicsom régebben kb. 100 hektáron termett, de a piaci viszonyok már kedvezőtlennek váltak. Üdítő kivétel a gabona- és takarmánykultúrák túlsúlya alól a Báics Mediterrán Kertészet Kft, amely vadvirág-magokat termeszt főleg osztrák-német megrendelésre 160 hektáron.

Hangsúlyozták többen is a víztelenség problémáját a mezőgazdaságban.

Zöldfelületek

A városközpont „Zöld-város” projekt keretében egységes kialakítást nyerhet a megkérdezettek reményei szerint. A művelődési ház, strand és sportcsarnok intézménykertjei közterületi zöldfelületekben folytatódnak, a megújult zöld városközpontot hálózattá kell bővíteni a jelenleg csupasz lakóutcák fásításával.

Épített környezet, épített örökség

Épített környezet

Számos épület (kb. 300-400 db) áll üresen a városban a miatt, hogy lakói kihaltak az ingatlanból és az utódok máshol élnek. Rendkívül alacsonyok az ingatlanárak, az elhagyott épületeket az önkormányzat pár tízezer forintért vásárolja fel, annak érdekében, hogy a rommá vált házakat lebontsa, a megtarthatókat felújítsa közmunkával. Az értékesebb üres házakat szeretnék felvásárlás nélkül közvetlenül új tulajdonosokhoz juttatni kiejánlással, „ha majd a nagyberuházás kapcsán letelepedő szakmunkások otthont keresnek”. A szükségtelen rombolásokat elkerülik, minden megtartható értéket

meghagynak, vagy máshol felhasználják, „semmit sem dobnak ki”. Olyan gesztusok is beleférnek ebbe az erőfeszítésbe, hogy a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat épületében (Templom utca 12.) amely korábban fogorvosi lakás volt, az eredeti színes ablakokat visszaépítsék. Pozitív reagálást nyert az a tervezői javaslat, hogy a bontásból származó értékes mozdítható, visszaépíthető épület-tartozékokat (pl. nyílászáró, rácsok, kerítés-elemek, kilincsek, lámpák, stb.) raktárba legyenek gyűjtve és alkalmasint épületfelújításokhoz legyenek felhasználhatók.

A lakosság tulajdonában lévő értékes épületek pusztulása a renoválás támogatásával esetleg megállítható volna, de az önkormányzat erejét egyelőre még a saját tulajdonában lévő Alkotóház felújítása is meghaladja. A volt Hitelszövetkezet vagy az iskola falán lévő festett kép helyreállítása is szükséges. A régi iskola udvarában lévő pajta (volt istálló) Tájházként működhetne. A gyenge minőségű elhagyott épületeket azonban minél előbb el kell bontani és az üressé váló telket lehetőleg beépítés céljára – akár jelképes összegért, vagy ingyen – a betelepülőknek kell adni.

Az ún. „Gányó-sor”, amely a dohánymunkások telepeként jött létre a belterület D-i nyúlványaként, még pár éve is takaros házsort alkotott, mára nagyrészt kihaltak belőlük lakóik. Az emberek a megélhetési küzdelemben vannak belefáradva, nem marad pénz és energia az értékmegőrzésre.

Nagyon kevés volt az elmúlt években az új építés, akár a magán, akár a közsférában. Szép új épületeknek, rendezett közterületeknek szeretnének örvendezni a lakosok, a közérzetük sokat javulna, a városuk iránti szeretetük tápot kapna.

Régi síremlékek várnak megóvásra a temetőben, a feltáróutak és a közvilágítás pótlása is feladatot jelent. Az izraelita temetőt örökségvédelmi céllal a Mazsihisz fel is mérte. A Jánoshalmi úti temetőben csecsemősírok érdemelnek figyelmet. A Bácsalmási úti temető az egyházzal, jó a kapcsolat az önkormányzattal.

Településszerkezet

Érkezett javaslat a termálfürdő Öregmajorban történő fejlesztésére a mostani terület szűkössége miatt, de többnyire az a vélemény alakult ki, hogy reálisan a mostani helyén lehet a fürdőt fejleszteni, az úszásoktatás megcélzása miatt az iskola közelsége fontos.

A települési piac most rossz helyen van kialakítva, át kell fordítani derékszögben, a mostani hely parkolásra használható.

A külterületi beépített területek (majorok) rendezési tervi besorolását alaposan át kell gondolni, hogy az ott folytatott szerteágazó tevékenységben minden esetben megfeleljen, a szabályozás ne korlátozza a kialakult gazdasági tevékenységeket és a fejlesztési elképzeléseket. Konkrét javaslatok is érkeztek.

Közlekedési hálózat és minősége

Közüthálózat

Szabadka légvonalban 15-20 km-re fekszik Mélykúttól, a nyomvonal jelenleg földút (a belterületi Mátyás király utca folytatása, országos közút), amelynek kiépítése Szerbia EU-tagsága esetén különösen hasznos kapcsolatot teremthet, például a turisztika terén a melegvizet fürdők témakörben.

Az 55-ös számú főút forgalmát távlatban mindenképpen elkerülő nyomvonalra kell kiváltani. Az átmenő forgalom kismértékben ugyan emeli a kereskedelmi üzletek és vendéglátóhelyek forgalmát, de a növekvő tranzitforgalom előbb-utóbb élethetlenné teszi a város központját.

A szennyvízhálózat-építési projekt keretében nem sikerült a helyi közutak burkolását megoldani. Sajnos nem volt mód arra, hogy a közel 100 millió forintos megtakarítást erre fordítsa a város. Mivel Mélykútnak nem volt hitel-elmaradása, támogatást nyert közútfejlesztésre, amelyből máris járhatóvá tettek egy-két utcát. Már az is eredmény, ha a földút 20-25 cm zúzalékkövet kap, tömörítik, az esővizet elvezetik róla, így legalább a megkülönböztetett járművek be tudnak jutni. Kritika érte az 55-ös számú út átkelési szakaszán létesített csomópontot (Nagy utcánál), mivel kanyarodáskor nem belátható. A Petőfi térről az 55-ösre kikanyarodók a parkoló járművek miatt nem látják be az utat. A Baja felé kiépített kerékpárút kijelölt átkelése az 55-ös út külterületi szakaszán veszélyes.

A nehéz tehergépkocsik a helyi közutakat túlterhelik, jó volna közös, őrzött telephelyre terelni a parkoltatást.

Közösségi közlekedés: Az autóbusz-állomás az általános iskola ablakai alatt üzemel, zavarja a munkát és elfoglalja a parkolásra használható területet.

Vasút: Kedvező a vasútvonal jelenléte, nagyobb tömeget is elszállíthat. A volt szövetkezet iparvasúttal is el van látva, a takarmányszárítóig is elmennek a sínek.

Kerékpár-közlekedés: Nagy előrelépés volt a kerékpárút kiépítése. A fenntartás is fontos, a speciális takarítógép jól működik.

Közművek és energia-ellátás

Ivóvíz-ellátás minőségét kritika érte, a korábban kedvelt víz most sokszor „bűdös, állott”. A fürdő és strand vízellátását biztosító kút 670 m mélységből 36 °C jódos vizet hoz felszínre 600 m³/nap kapacitással (szűrőzve 540 m-en van). 20-22 % (220 l/m³) metánt tartalmaz, amit gázmotorral hasznosítani lehet.

Vízgazdálkodás szempontjából a vízhiányt súlyosabbnak ítélték a megszólalók, mint a belvízproblémát, pedig utóbbi téren is akadnak akut feladatok (Honvéd utcai csatorna, szivattyú-kapacitáshiány). A Kígyós-főcsatornán tározótóban, zsilippel lehetne visszafogni és pufferelni az É-ről érkező csapadékvizeket, bővíülhetne a gyepgazdálkodás és tehermentesítődne is a belterület a belvítől. Néhány csatornaszakaszon esésnövelés szükséges. A főcsatorna három város tisztított szennyvizét vezeti el. Csak Mélykúton kb. 650 m³/nap kibocsátású a tisztítómű, a tervezett víziszárnycsatorna várhatóan még 1000 m³/nap mennyiséget bocsát ki.

Szennyvíz-elhelyezés terén nagy előrelépés volt a hálózat kiépítése 4 md forint költségen, a lakástakarék segítségével.

Elektronikus hírközlés: A városközpontban a villanyoszlopokra tették fel a hírközlési kábeleket, faültetésre nincs mód, még az Orvosi rendelő előtt is kopár az utca. Föld alatti hálózatokra és fasorok ültetésére van szükség a frekvenciált területeken.

Megújuló energiák

Az önkormányzat saját beruházásban, pályázati támogatással (az országban létrejött 5 db ilyen beruházás egyikeként) 500 kW-os napelemparkot hozott létre. A megtermelt energia fedezi az önkormányzat felhasználását. Működik napelem az általános iskolában (80 kW) és a sportcsarnokon is.

A könyvtár, a 2-es számú óvoda, a sportcsarnok és a közmunkás telephely (üvegházakat is beleértve) mulcsos fűtési módra van ráállítva. A város ágaprítót szerzett be a gyümölcsösök jelentős metszésmennyiségének feldolgozására BM-támogatással. Az aprítékot zsákokba gyűjtik, majd prizmákban tárolják.

A termálvízkutak egy része nincs kihasználva. Az igazgatási terület ÉK-i részén lévő JHK-1 kút vize 100 °C közeli hőmérsékletű. Az Öregmajortól D-re fúrt TO-4 kútban is lehet melegvíz.

Környezet- és katasztrófavédelem, klímatudatosság, energiahatékonyság

Településkép: A fasorok hiányát, az utcák kopárságát, a Nagy utca 4. alatti orvosi rendelők környékét külön kiemelve, többen is szóvá tették. A rendelő bejáratával szemben lévő romos épület helyén akár piac kialakítását is el tudják képzelni.

Hulladék-gazdálkodás: Szelektív hulladékudvart szükséges a város területén kialakítani.